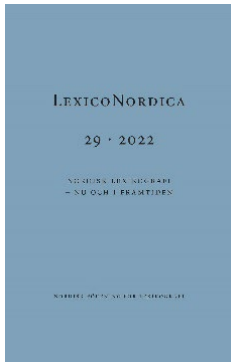

LexicoNordica

Titel:	Brukarmedverknad i utvikling av nettsida ordbøkene.no	
Forfatter:	Margunn Rauset	
Kilde:	LexicoNordica 29, 2022, s. 97-118	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/lexn/issue/archive	

© 2022 LexicoNordica och författarna

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Brukarmedverknad i utvikling av nettsida ordbøkene.no

Margunn Rauset

The two Norwegian dictionaries *Bokmålsordboka* and *Nynorskordboka* have recently launched a common search interface at ordbokene.no. During the development of the new website the University of Bergen has emphasized user interaction. Valuable information and feedback have been obtained from in-depth interviews with students from different age groups and their tutors, as well as from emails, social media and pop-up surveys on the old as well as the new webpage.

1. Bakgrunn

Bokmålsordboka (BOB) og *Nynorskordboka* (NOB) har vore tilgjengelege på nett i nærare 30 år, og ordbok.uib.no har vore ei velkjend og mykje brukt side. Sidan 2016 har Språksamlingane ved Universitetet i Bergen (UiB) forvalta desse ordbøkene, og styringsgruppa for Språksamlingane bestemte i 2017 at dataa og funksjonane i samlingane skulle overførast til ny teknologi. I 2020 var tida komen for å utvikle ei ny nettside for ordbøkene, og eit utviklarteam sett saman av fagleg leiar for Språksamlingane, IT-utviklarane knytte til Språksamlingane, representantar frå IT-avdelinga og eg som leiar for ordbokredaksjonen har stått for gjennomføringa. Etter ein kort gjennomgang av kvifor vi valde å lage ei ny side, ordbokene.no, heller enn å forbetre den gamle, gjer artikkelen greie for korleis utviklarteamet på ulike stadium har kommunisert med brukarane og fått innspel frå ekspertar på digital tenesteutvikling for å identifisere behov og velje løysingar på grunnlag av brukaråferd på nett i dag.

1.1. Motivasjonen til UiB for å lage ny side

BOB og NOB, som med ei fellesnemning ofte blir kalla standardordbøkene, har sidan 2018 gått gjennom den mest omfattande innhaldsrevisjonen sidan dei første trykte utgåvene kom i 1986 (Rauset 2019, Selback 2020). Redaksjonen i Revisjonsprosjektet (2018–2024) har fått gjennomslag for at standardordbøkene heretter ikkje skal trykkjast, så vi redigerer no for eit heildigitalt format, der vi ikkje treng ta plassomsyn. Det betyr mellom anna at redaktørane tek inn mange nye ord, ein del nye tydingar, fleire faste uttrykk og fleire bruksdøme.¹

Språkrådet og UiB eig standardordbøkene i fellesskap, og UiB har ansvar for å drifte og utvikle den datatekniske sida. No er det fleire grunnar til at UiB meiner at det oppdaterte innhaldet bør presenterast i ei oppdatert innpakning. Ein ting er at vi over tid har fått tilbakemeldingar frå skuleverket om at yngre brukarar oppfatta det gamle grensesnittet som så utdatert at dei ikkje ville bruke nettsida, men heller valde andre og ofte lite kvalitetssikra ressursar. Den spesielle statusen til BOB og NOB som den viktigaste kanalen Språkrådet har ut til språksamfunnet for å formidle dei offisielle, fulle og oppdaterte normene i bokmål og nynorsk, gjer dette særleg alvorleg. Elevar, lærarar og læremiddelforfattarar er nemleg, saman med tilsette i offentleg sektor, dei som er forplikta til å følgje dei offisielle normene; for alle andre er dei meir som ei rettesnor å rekne (Fretland & Søyland 2013:18–19).

Rundt ein tredjedel av søka i standardordbøkene skjer på mobiltelefonar, nettbrett og andre handhaldne einingar. Sjølv om den gamle visningssida ordbok.uib.no har hatt responsivt design i nokre år, var det potensial for å la innhaldet bli endå betre tilpassa storleiken på skjermen det blir søkt frå.

Alle norske offisielle nettsider pliktar frå vinteren 2023 å ha universell utforming. Nettsida ordbok.uib.no blei i 2021 meld inn

1 Sjø nettsida til Revisjonsprosjektet (jf. litteraturlista) for meir info.

for Diskrimineringsnemnda – eit nøytralt forvaltingsorgan som avgjer klagar på diskriminering, trakassering og gjengjelding – grunna manglande universell utforming. Klagen, som framleis er under handsaming, gjaldt mangelfull funksjon på sida ordbok.uib.no for blinde og svaksynte brukarar. Saka har medverka positivt til at vi har dette perspektivet langt framme i utviklinga av ei ny side.

Standardordbøkene og nettsida ordbok.uib.no er ein del av Språksamlingane, som UiB overtok frå Universitetet i Oslo i 2016 (Kyrkjebø & Myking 2017). Dei datatekniske løysingane i Språksamlingane hadde ei rekkje svake sider, mellom anna manglande dokumentasjon, delvis manglande kjeldekode og utdatert teknologi. Til dels utgjorde dette ein stor risiko med stort sannsyn for alvorlege hendingar og for at desse kunne få alvorlege konsekvensar (PwC 2017). UiB har difor gått for å utvikle ein heilt ny dataarkitektur. Målet er at den nye tekniske løysinga skal vere brukarvennleg, tilgjengeleg via opne grensesnitt (API) og forankra i moderne arkitekturprinsipp.² Dette har òg utløyst behov for ei ny nettside for ordbøkene som køyrer mot den nye arkitekturen.

2. Identifisering av behov

2.1. Innleiande bidrag frå Netlife

Forsommaren 2020 engasjerte UiB design- og teknologibyrået Netlife for å identifisere sterke og svake sider ved den gamle nettsida og hjelpe oss med å utvikle ei funksjonell nettside basert på brukarbehov. Dei laga designskisser, slik at vi tidleg kunne gå for

---

2 Det er prinsipielt viktig for norske styresmakter, Språkrådet og UiB at ordbokdataa er så opne som mogleg, og frå 03.02.21 har ordbokinnhaldet vore tilgjengeleg på open lisens via visnings-API-et (Språksamlingane 2021). Innhaldet kan brukast til kva formål som helst, inkludert kommersielle, og på halvanna år har 150 personar og miljø vendt seg til Språksamlingane for å få tilgang.

ein profil med omsyn til fargar, ikon, typografi, luft på sida osv. Parallelt såg dei på brukarstatistikkane til ordbøkene og involverte utviklarteamet, ordbokredaksjonen og Språkrådet i diskusjonen om kva perspektiv som er viktige frå eigar- og redaksjonshald.

Basert på at standardordbøkene er så viktige i skuleverket, definererte UiB elevar, studentar og undervisarar på ulike trinn i utdanningsløpet som primærmålgruppe for den nye sida. Frå starten har vi vore medvitne om at andre brukargrupper kan ha andre behov og ønske, men tanken var at om vi utviklar ei nettside som er intuitiv, tiltalende og velfungerande for undervisningssektoren, vil det vere ei god side for fleirtalet av dei andre brukarane òg.

Hausten 2020 gjennomførte Netlife halvannen times djupneintervju med to ungdomsskuleelevar, ein norsklærer i ungdomsskule, ein elev i vidaregåande skule, ein masterstudent på universitetet og ein universitetslektor i norsk som framandspråk. Med utgangspunkt i ein spesialutvikla intervjugaid sat Netlife saman med éin og éin av intervjuobjekta. Utover å observere brukaråtferda på ordbok.uib.no fekk dei snakka om generell brukaroppleving og kva som var greitt eller vanskeleg å finne ut av på ordboksida.

Eit viktig funn i denne kvalitative undersøkinga var at mange opplevde nettsida som lite intuitiv, og at det difor var nødvendig med grundig opplæring i bruk av denne spesifikke nettsida, ikkje berre ordbokbruk generelt. Gjennomgåande blei bøyingskodane (som «v1», «m2» eller «adj.») i artikkelhovuda omtalte som eit problem. Mange forstod ikkje at dette var klikkbare lenkjer som kunne opne fulle bøyingsstabellar, og dei klarte heller ikkje å dra nytte av den systematiske grupperinga av bøyingsmønster som kodane representerer.

Ein del elevar sa at dei aldri hadde høyrte om eller brukt *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka*, men då dei gjekk inn på ordbok.uib.no, var reaksjonen at dei hadde brukt sida mange gongar. To årsaker til at somme elevar sa at dei valde vekk ordbok.uib.no, var at dei opplevde sida som gammaldags og 90-talsaktig, og at ho

ikkje tilbyr omsetjing mellom bokmål og nynorsk. Visse andre opne nettordbøker tilbyr omsetjing, men der er kvalitetssikringa av innhald og normer svak.

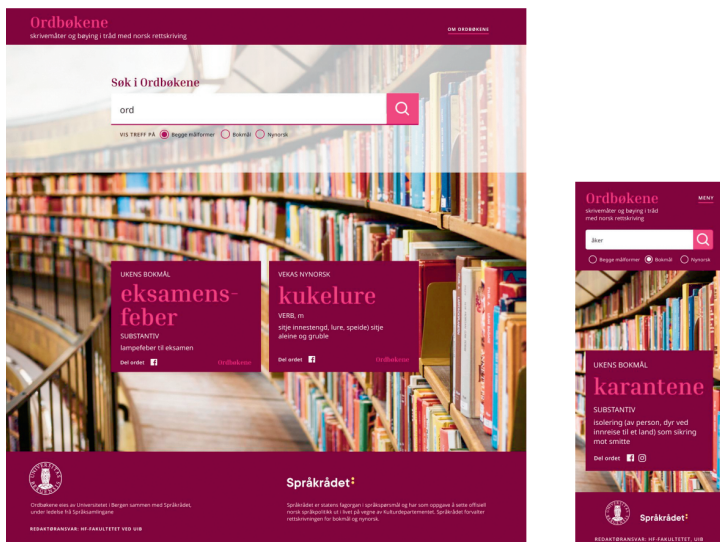
2.2. Viktige prioriteringar og tidlege avklaringar

Den vidare utviklinga av designet bygde både på dei første avklaringane med UiB og Språkrådet og på innspela frå brukarane i djupneintervjua. Eit hovudbodskap frå Netlife var at standardordbøkene må vere mykje lettare å kjenne igjen og skilje frå andre ordbøker. Dei la vekt på at dette ikkje handlar om merkevarebygging for Språkrådet og UiB, men om at brukarane må få vite at innhaldet på denne sida er påliteleg og korrekt. I ei tid der kjeldekritikk blir stadig viktigare, og der maskingenerert ordbokinnhald er like tilgjengeleg som grundig kvalitetssikra ordbøker, som våre, må det vere krystallklart formidla kven som står bak nettsida, og at det er her ein finn dei oppdaterte og fulle offisielle normene.

Tilrådinga frå Netlife var difor å velje namn, fargar og utforming som gjer at ordboksida skil seg ut, samstundes som ho er tiltalande – og gjer det klart kvifor dette er sida ein må bruke om ein skal skrive rett. Fellesnemninga Ordbøkene og url-en ordbøkene.no er lette å hugse, og nemninga er allereie kjend frå appen vår Ordbøkene, som kom i 2017 og er mykje nytta. Frå redaktørhald er det eit poeng at den bundne fleirtalsforma får fram at BOB og NOB er to separate ordbøker som utfyller kvarandre, ikkje ei to-språkleg ordbok mellom bokmål og nynorsk.

Heilt frå dei første designskissene blei det lagt stor vekt på at ein må informere tydeleg om kva type informasjon ein gjev. Dette harmoniserer godt med den redaksjonelle avgjerda om å no lage heildigitale ordbøker, der vi ikkje tek plassomsyn, men kan leggje oss i selen for å utforme eit pedagogisk oppsett. Eit av dei sentrale elementa er å innføre overskriftene «opphav», «uttale», «tyding», «døme» og «faste uttrykk», for å lette navigeringa.

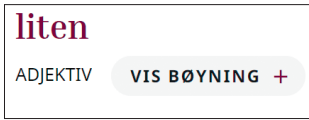
Eit anna perspektiv vi har hatt med oss frå starten, er at innhaldet på handhaldne einingar kan og bør presenterast annleis enn på store skjermar. Figur 1 er ei Netlife-skisse av korleis velkomstsida til ordbokene.no kunne sjå ut på høvesvis pc-skjerm og mobilskjerm.

Figur 1: Systematisk arbeid med responsivt design.

Søk er udiskutabelt den primære brukaroppgåva på sida, og det må vere like lett på små som på store skjermar. Det er utfordrande å utforme søkjefunksjonalitet og ei visning av treffa som fungerer like godt for to ordbøker med ulike skriftspråk samstundes, og det er noko som blei lagt stor vekt på å løyse på ein god måte.

At det skal vere lett å finne fram på den nye sida utan opplæring, har vore ein hovudprioritet. Kodane med grammatisk informasjon blei erstatta av ein eigen knapp som eksplisitt heiter «vis bøyning», sjå figur 2. I tillegg har knappen eit +-teikn, slik at det ikkje kan vere til å misforstå at ein kan trykkje der for å få meir informasjon.

Figur 2: Utforming av bøyingsknapp i BOB.

Dersom ein klikkar på denne knappen, dukkar det opp ein tabell som viser den fulle bøyinga til ordet.

3. Brukarkontakt etter lansering

Det er IT-utviklarane knytte til Språksamlingane som med utgangspunkt i skissene frå Netlife laga nettsida. Redaksjonen bidrog med testing og kom med ytterlegare ønske. Då UiB kunne lansere ein betaversjon 1. oktober 2021, oppmoda vi brukarane om å gje oss tilbakemeldingar på e-post. Dette formidla vi både gjennom botnteksten på nettsida («*Bokmålsordboka og Nynorskordboka* viser skrivemåte og bøying i tråd med norsk rettskriving. Språkrådet og Universitetet i Bergen står bak ordbøkene. Gi oss gjerne tilbakemelding på ordbok.beta@uib.no»), i universitetsavisa *På Høyden* (Ryen 2021), i NRK (Svedal 2021) og i sosiale medium (Facebook-sidene til ordbøkene og til Språkrådet).

3.1. Organisering av tilbakemeldingane

Med tanke på dokumentasjon, og for å halde styr på e-postane og svar på dei, oppretta utviklarteamet ei side i programvara Git, der meldingar som går på funksjonalitet og utforming av ordbøkene.no, blir lagde inn. Det blir konsekvent gjort for kritiske spørsmål og alt som konkret kan hjelpe oss i vidareutviklinga av nettsida, men ikkje nødvendigvis for tilbakemeldingar frå folk som berre gjev tommel opp for den nye sida. I tillegg til e-postane har vi òg oppretta Git-saker på relevante tilbakemeldingar og

spørsmål som har kome i sosiale medium. Erfaringa er at det er enklare å finne tilbake til gamle saker og å halde oversikt når ein får samla alt på éin stad.

Vi har fått så mykje ut av e-postutvekslingane med brukarane at alle som har sendt e-post om ordbøkene.no, fram til nyleg har fått eit personleg svar. Har det vore fleire e-postrundar med same brukaren om same tema, legg vi det i same Git-sak. No meiner vi at vi har kome så langt med utviklinga av sida at vi har lagt inn automatisk svar om at alle meldingar blir lesne og tekne stilling til, slik at vi meir kan velje kva e-postar vi brukar tid på å manuelt svare på.

Vel eit halvår etter lanseringa av betaversjonen var i underkant av 200 saker registrerte i Git. Ein overordna konklusjon er at ordbøkene har mange tilhengjarar som engasjerer seg sterkt i korleis ressursen blir utvikla. Med ei slik mengde innspel blir det viktig å prioritere. Når det er noko mange brukarar etterlyser og kommenterer, har det fått større vekt enn om éin enkeltbrukar saknar eller ikkje likar noko. Samstundes er det ei kompetent gruppe med IT-utviklarar og leksikografar som står på mottakarlista av e-postane, og sjølvsagt vurderer vi verdien av innspela. Ofte gjev svaret på e-postane seg sjølv, og underteikna har kunna svare brukarane på direkten, ein del avklaringar tek vi på e-post for å fortløpande kunne kvittere ut sakene, og meir kompliserte spørsmål har utviklarteamet diskutert på fellesmøta som vi har ein gong i veka.

3.2. Negativ respons

Mange e-postar inneheld konkrete forslag til forbetringar, og det har vore til stor nytte. I den første perioden handla mange om den grafiske utforminga og at det var behov for opprydding i skrifttypar og -storleik, linjeavstand, avrunding på hjørna på dei ulike felte osv. Her var det ein del kyndige grafikarar som uttalte seg, og mykje av kritikken dei kom med, var rimeleg.

Eit stadig tilbakevendande tema er rosafargen. Som ein brukar skreiv på sosiale medium: «På pluss-sida: Det er eit stort framsteg at det står 'sjå bøyning'. Det burde gjera det mykje lettare å finne bøyingsformene. På minussida: Treng det vere så rosa? Ein annan fargebruk ville gi meir tyngde – trur eg, då.» Det vanlegaste argumentet mot fargen er at han er slitsam for auget og verkar forstyrrande. Vi har teke innspela på alvor i den forstand at vi mellom anna har lagt inn kvit som bakgrunnsfarge i artikkane og brukt mindre rosa i bøyingstabellane. Når vi likevel har valt å halde på fargepaletten, er det fordi vi har gjort eit medvite val om å vilje skilje oss ut i ordbokverda med den utforminga sida har fått. Vi trur at ein del av motviljen handlar om at fargebruken og totalpakken er annleis, og vi ønskjer å sjå det an om brukarane ikkje aksepterer dette når dei først har kome over «rosasjokket».

Det er ikkje til å stikke under stol at ein del brukarar totalt sett ikkje likar den nye sida og endringane, som desse tilbakemeldingane vitnar om: «Har alltid likt disse ordbøkene og har aldri ønska noen ny versjon. Den nye må man venne seg til... ☹» og «Elendig side. Fatter ikke hvorfor dere fjerner den gamle som er helt fantastisk og som har fungert i alle år». Med tanke på at ordbøkene har vore på nett sidan 1994 og mykje av funksjonaliteten har vore nok-så lik sidan, er det forståeleg at somme reagerer. Dei fleste ønskjer å kjapt finne svaret på det dei lurar på, ikkje å bruke tid på å finne ut av korleis ein søker.

For dei som kjende ordbok.uib.no inn og ut etter mange års bruk, var sida enkel å bruke og effektiv ved at ho var så informasjonstett, slik denne brukaren set ord på det: «Må si at grensesnittet i forrige versjon var nydelig å jobbe i, og svært intuitivt. Det er derfor ubegripelig at dette ikke kunne videreføres ved ny lansering.» Vi ønskjer så klart ikkje å irritere brukarane våre, og det er ein balansegang å utforme sida slik at ho er intuitiv for nye brukarar og i tråd med dagens standardar, samstundes som ho skal vere

attkjenneleg for dei mange storbrukarane av sida gjennom år, som ikkje bør oppfatte at dei får ei dårlegare teneste.

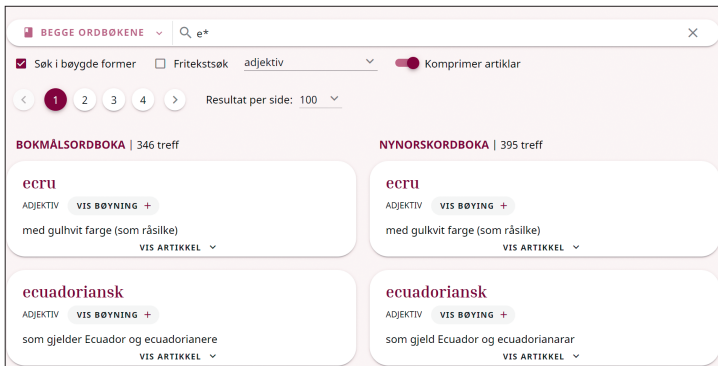
3.3. Døme på funksjonalitet vi har lagt til

Ofte er det små detaljar som avgjer kor smidig ei side fungerer. Vi har mange døme på forbetringar som har kome etter brukarinnspel; til dømes etterlyste ein brukar ein X i søkjefeltet, som fjernar førre søk. Ein annan brukar ønskte ein snarveg til søkjefeltet, og det har hen fått ved at ein no kan trykkje Shift + 7. Då vi lanserte betaversjonen, stod ikkje markøren i søkjefeltet når ein kom inn på sida, men eit slikt autofokus blei raskt etterlyst og lagt til. Med unntak av autofokus var ingen av desse funksjonane tilgjengelege på den gamle sida, og utviklarane har lagt vekt på å velje løysingar som brukarane kjenner frå andre nettsider og søkjemotorar som Google.

Det er fleire som gjev uttrykk for at det er for mykje luft på den nye sida, og at det gjer det vanskelegare å få oversikt over innhaldet, særleg ved søk som gjev treff i fleire artiklar og i lange artiklar. Dette har vi forsøkt å kome i møte med å lage ein funksjon der ein kan komprimere artiklane, sjå figur 3 og skyve-knappen lengst til høgre under søkjefeltet.

Komprimeringsfunksjonen er tilgjengeleg for dei som ønskjer det, til dømes om ein gjer store søk som alle adjektiv som startar på e, som figur 3 viser eit utsnitt av. At det no står kor mange treff eit søk gjev i kvar ordbok, er òg ein brukar å takke, som etterlyste det.

Mange unngår helst å lese bruksretteiingar, og dei skreiv heller e-post til oss enn å gå til menyen oppe i høgre hjørnet på nettsida for å sjekke om informasjonen låg der. Figur 4 viser dei fire lenkjene vi la i botnteksten for å tilgjengeleggjere informasjonen ytterlegare: «Om ordbøkene», «Hjelp til søk», «Innstillingar» og «Kontakt oss».

Figur 3: Skyve-knapp som gjev komprimert artikkelvisning.

Figur 4: Ny utgåve av botnteksten frå mars 2022.

I tillegg har vi lagt inn dei oftast stilte spørsmåla i e-postane under posten «Kontakt oss». Erfaringa er at vi får færre e-postar som etterlyser funksjonalitet som allereie finst, etter at vi gjorde dette meir eksplisitt. Det er betre og meir effektivt både for brukarane og for oss som skal svare på tilbakemeldingane.

Her må det òg nemnast at vi aldri hadde trudd at vi skulle leggje inn igjen dei gamle bøyingskodane, men at folk sakna dei, er noko av det vi har fått aller flest tilbakemeldingar om. Har ein først lært seg kva dei betyr, ser ein kjapt kva bøyingsmønster eit lemma har, og ein treng ikkje klikke seg inn i bøyingsskjemaet. Vi har fått nokre riktig fornøgde brukarar når vi fortel at dei kan gå til innstillingar og leggje kodane til igjen. Dette hugsar nettlesaren til neste gong du besøker nettsida. Vi opplever det som ei fornuftig tilnærming at standardsøket er så enkelt som mogleg, men at dei

avanserte brukarane får fleire valmoglegheter i innstillingane no enn før. Til dømes ser vi på det som eit stort framsteg at brukarane no kan velje om dei ønskjer metateksten på sida på bokmål, nynorsk eller engelsk. Det gjev mindre visuell støy enn å konsekvent vise alt på bokmål og nynorsk samstundes, slik det var på ordbok.uib.no.

Den funksjonaliteten som ligg fast under søkjefeltet, handlar om utviding eller avgrensing av søket, jf. figur 5.

The screenshot shows the website ordbokene.no with a search bar containing 'aks'. Below the search bar, there are two tabs: 'Søk i bøyde former' (checked) and 'Fritekstsøk'. A dropdown menu shows 'alle ordklasser'. The search results are split into two columns: 'FR. BOKMÅLSORDBOKA' and 'FR. NYNORSKSORDBOKA'. Both columns show the word 'aks' with its grammatical information: 'SUBSTANTIV (kjønnet (f)) vs. kjønn' and 'norrant. ør'. The first result in both is '1. blomsterstand med sittende blomster oppover en (lang) aks'. Below this, there is an 'Eksempel' section with 'stål / aks' and 'sløyte als' as examples, and a note 'som etterleidd i ord som kornaks'. The second result is '2. skjær (fl. 2) på bær (fl. cavør eller liknande)'. At the bottom of each result card are buttons for 'KOPIER LENKE', 'DEL ORDET', and 'SITER'. The footer of the website includes the Språkrådet logo and text: 'Bokmålsordboka og Nynorsksordboka viser skrivemåte og bønning i tillegg med norsk rettskriving. Språkrådet og Universitetet i Bergen står bak ordbokene. Gå oss gjerne tilbakemelding på ordbok.bokabok.no'.

Figur 5: Framsida av ordbokene.no i mars 2022.

I dag kan ein hake av for å søkje i bøyde former (noko søkjeloggane viser at mange gjer) og fritekstsøk, og ein kan avgrense søket på ordklasse.³ Alt dette er funksjonalitet etterlyst av brukarane. Tilpassingar av visninga, til dømes om du alltid ønskjer å få opp bøyningstabellane for å spare eit klikk, er lagt under innstillingar. Figur 5 viser dessutan at ein no kan kopiere lenkja til enkeltarti-

3 Søkjestatistikken har vore offentleg tilgjengeleg sidan ordbokene.no tok over som offisiell visningsside 26. januar 2022.

klar, at ein kan dele ordet i appar som er tilgjengelege på eininga ein brukar, og at ein kan få opp forslag til korleis ein kan sitere den konkrete artikkelen.

4. Kvantitativ brukarundersøking

Via djupneintervjua med elevar/studentar og undervisarane deira i 2020 og dei i hovudsak erfarne ordbokbrukarane som skriv e-post til oss, har vi fått god innsikt i kva einskildpersonar meiner om nettsidene. Vi har lagt stor vekt på å lytte til desse innspela, men møter vi krava og forventingane til dei breie brukarmassane ved ein slik metodikk?

I samarbeid med Netlife utforma vi ei oppspretsundersøking (eng. *pop-up survey*) til ordbok.uib.no i analysereiskapen Task Analytics. Det sentrale spørsmålet til brukarane var om dei fekk utført den oppgåva dei kom til nettsida for å løyse, men vi la inn ein del andre spørsmål òg. I løpet av rundt seks veker i november og desember 2021 svarte 7000 brukarar på undersøkinga, og av desse la over 2400 inn ein fritekstmerknad. Ikkje overraskande viste det seg at den vanlegaste oppgåva brukarane kom til nettsida for å løyse, var å sjekke bøying og annan grammatikk. Denne oppgåva oppgav litt under ein tredjedel (32,4 %) av brukarane. 24,2 % av brukarane kom for å sjekke tydinga til eit ord, og 22,4 % ønskte å sjekke skrivemåten.

Redaksjonen hadde lista opp tolv ulike oppgåver som vi rekna for dei mest sannsynlege at brukarane ønskjer å finne svar på. Med tanke på at standardordbøkene har som ei av sine viktigaste oppgåver å informere om offisielt normert skrive- og bøyingsmåte av norske ord, er det svært tilfredsstillande at dei skårar på topp (med over 90 % vellykka oppgåveløysing) i akkurat dei to kategoriane: «bøying og annan grammatikk» og «skrivemåte». Mellom 60 og 90 % (som ifølgje Netlife blir rekna som akseptable verdiar i Task

Analytics) av respondentane fann det dei var ute etter på områda tyding, bruksdøme, synonym, etymologi, samanlikning av bokmål og nynorsk og faste uttrykk. Sjå tabell 1 under for nøyaktige verdier. Under 60 %, og det blir rekna som kritisk, av respondentane fekk utretta det dei kom for når oppgåva var omsetjing frå bokmål til nynorsk, omsetjing frå nynorsk til bokmål, informasjon om ordbøkene og det diffuse «anna». At såpass mange som 4,3 % av respondentane kom til denne sida primært for å få omsetjingshjelp, når ordbok.uib.no ikkje tilbød denne hjelpa, er interessant og stadfestar at dette er eit behov.

Av annan nyttig informasjon kom det fram at 20 % av dei som svarte på undersøkinga, har eit anna morsmål enn norsk. Det er noko redaktørane må vere medvitne om, ikkje minst med tanke på definisjonsutforming, behov for bruksdøme og utfyllande informasjon om orda.

Det finst ikkje sikre tal for kor mange som har nynorsk som det primære skriftspråket sitt, men i skuleverket har i underkant av 12 % nynorsk som opplæringsspråk i 2021/2022 (Utdanningsdirektoratet 2022). Trass det svarte % av respondentane at dei har nynorsk som hovudmål. Standardordbøkene er med andre ord svært viktige for nynorskskrivande, og det er ein av altfor få digitale ressursar som er like gode for begge skriftspråka. I fritekstfeltet er det òg fleire som trekkjer fram kor viktig parallellvisninga av skriftspråka er.

Statistikken på spørsmålet «Kven er du?» kom til dels noko overraskande på oss. I minkande rekkefølge fordelte respondentane seg på denne måten: Eg skriv på jobben / er sakshandsamar (25 %), språkinteressert (22 %), undervisar (16 %), skribent eller omsetjar (9 %), ungdomsskuleelev (7 %), anna (7 %), elev på vidaregåande skule (4 %), student på andre fag enn språkfag (4 %), student på språkfag (3 %), student på norskopplæring (3 %). Med andre ord var posisjonen til ordbok.uib.no sterk blant dei vaksne

og truleg allereie nokså normsikre brukarane, men nettsida hadde ikkje den posisjonen blant elevar på ungdomsskulen og i vidaregåande opplæring som vi meiner ho burde ha.

Det er ei nyttig innsikt å ha med seg at for dei brukargruppene ordbok.uib.no faktisk hadde, var det lett å få gjort det dei skulle, truleg fordi dei hadde brukt nettsida over tid og kjende henne godt. Eller som ein brukar skreiv i fritekstfeltet: «Denne ordboka er flott utforma og brukarvenleg, og har i mange år vore ein fast følgesven gjennom arbeidsdagen. Skal de endra på noko på denne sida, så gjer det varsamt.»

Fleire tilbakemeldingar i fritekstfeltet stadfester inntrykket frå djupneintervjua om at lærarar tykte gamlesida var oversiktleg og god, men at elevane deira måtte få grundig opplæring og tykte ho var vanskelegare å bruke enn ein del andre nettordbøker. Det flest brukarar konkret etterlyste i fritekstfeltet, er koplingar mellom dei to ordbøkene som gjev hjelp til omsetjing mellom bokmål og nynorsk. Det store fleirtalet av dei som skreiv ein merknad, nytta likevel berre høvet til å takke for eit kvalitetssikra og fritt tilgjengeleg produkt som dei set stor pris på.

26. januar 2022 gjekk den nye nettsida frå å vere betaversjon til å bli hovudversjon, og i mars la vi ut ei tilsvarende oppsprettsundersøking på ordbøkene.no.⁴ Tabell 1 oppsummerer kor mange prosent som fekk svar på det dei kom for, på gammal og ny side – og differansen mellom dei i prosentpoeng. Ein ønskjer flest moglege grøne verdiar, som indikerer at over 90 % fekk svar på det dei kom for. Svarte verdiar er ok, men raude er kritiske.

---

4 I dag får brukarane beskjed om at innhaldet på ordbok.uib.no ikkje lenger blir oppdatert, og vi oppmodar dei til å bruke ordbøkene.no. Sjølv om fleire brukarar har bede om at gamleversjonen fortset å vere tilgjengeleg, gjer den manglande universelle utforminga at vi må stenge sida i første halvdel av 2023.

Oppgåve	gammal	ny	dif.
bøying og annan grammatikk	92,5 %	91,6 %	- 0,9
tyding	86,5 %	86,6 %	+ 0,1
skrivemåte	90,6 %	89,2 %	- 1,4
anna	59,9 %	54,7 %	- 5,2
døme på korleis ordet er brukt	77,6 %	76,1 %	- 1,5
synonym	64,5 %	67,1 %	+ 2,6
omsetjing frå bokmål til nynorsk	56 %	59,9 %	+ 3,9
etymologi	68 %	72,2 %	+ 4,2
samanlikning av bokmål og nynorsk	85,4 %	75 %	- 10,4
faste uttrykk	70 %	57,4 %	- 12,6
omsetjing frå nynorsk til bokmål	50,9 %	61,3 %	+ 10,4
Informasjon om ordbøkene	57,9 %	73,1 %	+ 15,2

Tabell 1: Samanlikning av kor mange som fekk utført det dei kom for, på gammal og ny ordbokside.

Rekkefølga på oppgåvene i tabell 1 er styrt av kor mange brukarar som kryssa av for at dette var det dei primært kom for å gjere i den første oppsprettsundersøkinga. Dei største endringane ser vi, naturleg nok, på spørsmål knytte til funksjonalitet. Den største endringa, med + 15,2 prosentpoeng, er at fleire fann informasjon om ordbøkene. 10,4 prosentpoeng fleire fekk hjelp med omsetjing frå nynorsk til bokmål, 4,2 prosentpoeng fleire fann etymologien til ord (kanskje fordi vi tydlegare har skilt han ut med eiga overskrift?), og 3,9 prosentpoeng fleire fekk hjelp til omsetjing frå bokmål til nynorsk. På den sistnemnde oppgåva er vi så godt som oppe på svart nivå. At den nye nettsida gjev betre omsetjingshjelp, kan henge saman med at vi har lagt til ein «meinte du?»-funksjon basert på Levenshtein-distans, som hjelper til der det er ortografisk likskap, men ikkje overlapp mellom skriftspråka.

Ei oppgåve som ordbøkene.no skårar merkbart dårlegare på enn gamlesida, er samanlikning av bokmål og nynorsk. 10,4 prosentpoeng færre får hjelp til denne oppgåva. Samanlikning av skriftspråka går typisk føre seg ved at ein søker i begge ordbøkene og får opp artiklane frå dei to ordbøkene side ved side i kvar sin kolonne. Standardoppsettet på både pc og mobil er framleis at ein søker i begge ordbøkene, og på pc fungerer parallellvisninga på same måte som på gamlesida. I fritekstfeltet er det fleire som skriv at dei opplever mobilvisninga som mindre oversiktleg, då resultatata i bokmål og nynorsk blir viste meir om kvarandre enn tidlegare når det er meir enn to treff. Fleire respondentar etterlyser at ein sjølv kan styre rekkefølgja i mobilvisninga, som denne: «Fint om ein kunne velgja anten 'Begge, nynorsk øvst' eller 'Begge, bokmål øverst'.»

Aller størst nedgang, med 12,6 prosentpoeng, ser vi på kor mange som finn dei faste uttrykka dei er på jakt etter. Dette kan moglegvis forklarast med at vi har tatt eit fagleg fundert val om å flytte uttrykka frå ulike tydingar og samle dei til slutt i artiklane. Kanskje ein del brukarar ikkje har oppfatta det enno – eller kanskje dei opplever det som uheldig? Ei anna forklaring kan vere at vi i undersøkingsperioden eksperimenterte med kompakt artikkelvisning ved meir enn to treff, og at dei faste uttrykka aldri blei viste i den kompakte artikkelen. Då var det ikkje alle brukarane som oppfatta at dei måtte klikke på «vis artikkel» for å sjå heile innhaldet.

I merknadsfeltet er det mange som gjev uttrykk for at ordbøkene.no er lettare å bruke enn ordbok.uib.no: «Den nye ordboka har blitt veldig elegant og brukarvennleg! Det må ligge eit enormt arbeid bak dette» og «Denne versjonen er mye bedre enn den gamle! Søkefeltet spesielt er bedre». Andre uttrykkjer skepsis: «Den nye nettsiden er penere, men mindre intuitiv og brukervennlig» og «Layouten var bedre før på ordbok.uib.no. Skjermen er for vid, og altfor mye skrolling for å finne det en leter etter». Med dette bak-

teppet svarer brukarane forbausande likt i dei to undersøkingane på kor lett eller vanskeleg det var å utføre oppgåva dei kom til nettsida for. Tabell 2 viser at på ein skala frå 1 til 7, der 1 betyr at det var svært enkelt å gjere det ein kom for, og 7 at det var svært vanskeleg, kryssa 82 % av respondentane av på 1 og 2 (alternativa som i høgast grad signaliserer at det var lett) for den gamle sida, medan 85 % haka av for dei same nivåa på den nye sida. Med skepsisen mange uttrykte for endringar, trur eg det må reknast som eit godt resultat nokre få månader etter overgang til ny side.

	1 – veldig lett	2	3	4	5	6	7 – veldig vanskeleg
Gammal side	65	17	6	4	3	2	2
Ny side	65	20	6	3	3	2	1

Tabell 2: Kor lett eller vanskeleg det var for brukarane å gjere det dei kom for.

Samanlikna med tilbakemeldingane vi fekk rett i etterkant av lanseringa av betaversjonen, er det påfallande få i den siste oppsprettsundersøkinga som er opptekne av fargebruken. Vi meiner også sjølve at vi har kome fram til ein betre balanse enn i dei tidlege designskissene, og somme brukarar nemner dette no som noko positivt: «Fargepaletten på sida er aldeles nydeleg.» Framleis får likevel somme andre assosiasjonar enn intendert: «Designet ser ut som nettbutikken til kondomeriet.»

Av andre moment som blir trekte fram, er «meinte du?»-funksjonen: «Fint at det kjem opp 'liknande treff', slik at eg fann ordet eg leitte etter (eg var usikker på skrivemåte).» Vi hadde ikkje venta å få kritikk for denne funksjonen, men ein gjeng scrabblespelarar kallar det juks når det dukkar opp forslag om ein har søkt på noko som ikkje ligg inne i ordboka. Enkelte uttrykkjer at dei fryktar at forslaga kan føre til misforståingar når brukarar får treff når dei skriv inn noko feil (sjå òg Dominczak, Antonsen & Trosterud i dette nummeret). For mange brukarar gjev det lite meining at ein

må kjenne skrivemåten til eit ord for å slå det opp i ei ordbok, så det er ikkje eit alternativ å fjerne funksjonaliteten igjen, men vi må passe på at markeringane er eintydige og klare. Somme kommenterer at dei likar at informasjonskategoriane er tydeleg skilde frå kvarandre med overskrifter, andre set pris på den nye utforminga av bøyningstabellane, og atter andre roser at sida har færre kodar og forkortingar.

Det er framleis omsetjarfunksjonen (dvs. koplingane mellom bokmål og nynorsk) som flest etterlyser, òg i ordpar med semantisk, men ikkje ortografisk likskap:

Det hadde ofte vore bra om bm/nn-omsetjing var oppført, særleg i dei bokmålsorda som ikkje er godkjende for nn. Det hadde vore bra for mange elevar og studentar og generelt dei som har nynorsk som sidemål. Faktisk ville det ha vore veldig bra for mange av oss med nynorsk som hovudmål også.

At det er så mange som etterlyser dette, gjer at vi må ta det på alvor, men det vil krevje ressursar om vi skal få det til med tilfredsstillande kvalitet. Med andre ord er det ikkje ei oppgåve dagens redaksjon kan løyse i Revisjonsprosjektet, men det bør vere ei framtidig utviklingsoppgåve.

Andre ønske som går igjen, er fleire oppslagsord, fleire bruksdøme – ikkje minst døme som viser preposisjonsbruk –, fleire synonym, moglegheit til å logge inn for å markere favorittord og lage personlege ordlister, meir informasjon om uttale og gjerne lydfiler, og ny utgåve av appen i tråd med nettsida. Det er med andre ord rikeleg med oppgåver å gripe fatt i både i innhald og i form. Og arbeidet med innhaldsrevisjonen held fram, forhåpentleg òg etter at Revisjonsprosjektet er ferdig i 2024.

Sjølv om det finst enkelte kritiske røyser, er fleirtalet av merknadane svært positive til ordbøkene og dei endringane den

nye sida fører med seg. Vi kan nesten ikkje ønskje oss noka betre tilbakemelding enn denne: «Dette er ikke bare en av de viktigste nettsidene i Norge – det er en av de beste. Rask, reklamefri og med mye lærerik informasjon.» Men det blir likevel toppa av at prosentdelen som svarte at dei er ungdomsskuleelevar, har stige frå 7 % i undersøkinga på ordbok.uib.no til 11 % i undersøkinga på ordbøkene.no. Vi skal ikkje plage brukarane med oppsprettsundersøkingar i tide og utide, men vi ønskjer å følgje med på over tid om vi får fleire unge brukarar til å nytte standardordbøkene.

5. Oppsummering

Fleire brukarar har omtala den nye nettsida ordbøkene.no som «eit skikkeleg løft» for BOB og NOB, i tydinga 'klar forbetring', men arbeidet har òg vore eit løft i tydinga 'krafttak' for UiB. Det har blitt lagt ned store ressursar i utviklingsarbeid, og gjennom heile prosessen har vi vore i tett dialog med ordbokbrukarane. Vi knytte til oss ekspertar på digital tenesteutvikling som hadde klare råd om kva metodikk vi burde bruke for å skaffe informasjon om ulike brukargrupper. I tillegg til å gjennomføre ei brukarundersøking for oss utforma dei designskisser som IT-utviklarane knytte til Språksamlingane bygde på då dei laga sida ordbøkene.no.

Vi gjorde eit val om at utdanningssektoren skulle vere ein viktig premissleverandør for grunnstrukturane på sida til standardordbøkene, og så har dei meir erfarne ordbokbrukarane kome med innspel i andre kanalar seinare. Begge delar har vore avgjerande for at vi har fått ei side som er lett å ta i bruk og navigere på, men der dei som ønskjer det, kan gjere ei rekkje innstillingar og tilpassingar. Eit viktig mål har vore at sida skulle ha funksjonalitet og utforming som møter dagens krav og forventingar, samstundes som overgangen til nytt system ikkje skulle bli for stor for som dei som fram til no har utført nærare 60 millionar søk i året på ordbok.uib.no og i appen.

Litteratur

Ordbøker

BOB = *Bokmålsordboka*. Språkrådet og Universitetet i Bergen.
<ordbokene.no> (mars 2022).

NOB = *Nynorskordboka*. Språkrådet og Universitetet i Bergen.
<ordbokene.no> (mars 2022).

Annan litteratur

Fretland, Jan Olav & Aud Søyland (2013): *Rett og godt. Handbok i nynorskundervisning*. Oslo: Samlaget.

Kyrkjebø, Rune & Johan Myking (2017). Språk på flyttefot – Språksamlingane til Bergen. I: *Årbok for Universitetsmuseet i Bergen*. Bergen: Universitetet i Bergen, 91–94.

PwC (2017): Språksamlingene UiB: Teknisk vurdering. Upublisert.
Rauset, Margunn (2019): *Bokmålsordboka og Nynorskordboka – einægga, toeggja eller siamesiske tvillingar? I: LexicoNordica* 26, 155–175.

Ryen, Pål Adrian Clausen (2021): Populære ordbøker i ny drakt. *På høyden* 22.10.2021. <pahoyden.no/ordbokene/populaere-ordboker-i-ny-drakt/114168> (mars 2022).

Selback, Bente (2020): «Å nei, det ordet er ikkje lov på nynorsk!» Eller ...? Om parallell redigering av to norske ordbøker. I: Caroline Sandström, Ulla-Maija Forsberg, Charlotta af Hällström-Reijonen, Maria Lehtonen & Klaas Ruppel (red.): *Nordiska studier i lexikografi* 15. Helsingfors: Nordisk förening för lexikografi, 297–305.

Språksamlingane (2021): Lisens for Bokmålsordboka og Nynorskordboka. <uib.no/ub/fagressurser/spesialsamlingene/142334/lisens-bokm%C3%A5lsordboka-og-nynorskordboka> (mars 2022).

Svedal, Maria Gunnarsdotter (2021): No skal ordbøkene bli enklare å bruka. NRK 31.10.2021. <nrk.no/vestland/no-skal-ordbokene-bli-enklare-a-bruka-1.15709338> (mars 2022).

Andre nettsider

Gammal nettvisning av BOB og NOB, tilgjengeleg fram til første halvdel av 2023. <ordbok.uib.no> (mars 2022).

Ordbøkene på Facebook. <facebook.com/ordbokene> (mars 2022).

Revisjonsprosjektet. <revisjonsprosjektet.no> (mars 2022).

Språkrådet på Facebook. <facebook.com/sprakradet.no> (mars 2022).

Søkjestatistikken til ordbøkene.no. <oda.uib.no/olog/> (august 2022).

Utdanningsdirektoratet. Fakta om grunnskolen 2021/22. <udir.no/tall-og-forskning/statistikk/statistikk-grunnskole/analyser/fakta-om-grunnskolen/fakta-om-grunnskolen/#farre-elev-er-velger-nynorsk-som-opplaringsform> (april 2022).

Margunn Rauset
forskar, ph.d.
Universitetet i Bergen
Institutt for lingvistiske, litterære og estetiske studium
Postboks 7805
NO-5020 Bergen
margunn.rauset@uib.no